

Länsstyrelsen
Västerbotten

Yttrande
Datum
2024-10-28

1 (8)
Diarienummer
5994-2024

Regeringskansliet,
Arbetsmarknadsdepartementet
a.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia: a.iu@regeringskansliet.se

Yttrande över slutbetänkandet Styrkraft för lyckad integration (SOU 202:41)

Er beteckning: A2024/00878

Sammanfattning och övergripande kommentarer

Västerbottens län, liksom andra län i norra Sverige, står inför demografiska utmaningar samtidigt som en samhällsomvandling pågår som kräver arbetskraft. Länsstyrelsen ser positivt på mottagandet av nya invånare. Varje individs kapacitet är en värdefull tillgång som bidrar till regional utveckling. Det är nödvändigt att effektivisera systemen för att tillvarata människors kapacitet – en resurs vi inte har råd att förlora. Det är positivt att se över styrningen för en förbättrad integration och bredda målgruppen.

Länsstyrelsen Västerbottens sammanfattande synpunkter över förslagen:

- Länsstyrelsen bedömer att förslag i avsnitt 4.2.1 om att upphäva förordningen om de statliga myndigheternas ansvar för genomförandet av integrationspolitiken bör utredas vidare. Länsstyrelsen tillstyrker förslagen i avsnitt 4.2.2 om att ett integrationsperspektiv ska integreras i vissa myndigheters ordinarie verksamheter men bedömer att formuleringar i förslaget kan konkretiseras.
- Länsstyrelsen tillstyrker förslagen om sektorsansvar i 4.3 för vissa myndigheter och ser länsstyrelserna som en självklar och betydande samverkanspart för dessa.
- Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om ett nationellt integrationsråd i 4.4 och att länsstyrelserna är representerade, men har inspel på ledning och organisation.
- Länsstyrelsen tillstyrker 4.5 gällande en breddad målgrupp och bredare samverkan. Tvärsektoriell samverkan är avgörande, och länsstyrelserna bör ha ett tydligt regionalt samordningsansvar inom

integration. Länsstyrelsen lyfter att statsbidrag som Länsstyrelsen fördelar enligt förordning (2010:1122) kan behöva justeras. En utökad målgrupp för statsbidragen har efterfrågats av flera kommuner och civilsamhällesaktörer för att bättre tillgodose de regionala behoven.

- Länsstyrelsen tillstyrker förslaget i 4.6 om en sektorsövergripande integrationspolitisk strategi.
- Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag i 8.2.1–8.2.5. Fler kan klara sig utan kompletterande försörjningsstöd, det blir mer möjligt och gynnsamt att arbeta om möjligheten finns och individualiserat etableringstillägg bidrar till ökad jämställdhet. Länsstyrelsen delar utredningens bedömning om att inte ställa sig bakom ett avskaffande av etableringstillägget och bostadsersättningen.
- Länsstyrelsen bedömer att ett flertal av utredningens förslag har positiv bäring för jämställdhet. Länsstyrelsen saknar dock analyser av konsekvenser för barns rättigheter i relation till barnkonventionen och principen om barnets bästa.
- Avslutningsvis anser Länsstyrelsen att analyser av utvecklingen inom delmålen bör inkludera och mäta samhällets insatser. Resurser och insatser varierar geografiskt och påverkar integrationen.

4. Förslag för en förstärkt styrning

4.2 En tydligare myndighetsstyrning

Länsstyrelsen bedömer att förslag i avsnitt 4.2.1 om att upphäva förordningen om de statliga myndigheternas ansvar för genomförandet av integrationspolitiken bör utredas vidare. Ett upphävande påverkar Diskrimineringsombudsmannens (DO) uppdrag mot diskriminering genom att begränsa DO:s möjlighet att begära överläggning med myndigheter. Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att styrningen till största delen är reglerad i annan författning. Dock anser Länsstyrelsen att förordningen delvis har en annan inriktning; den betonar myndigheternas ansvar att aktivt arbeta *förebyggande och främjande* för lika rättigheter och möjligheter för alla samt att motverka diskriminering. Ett alternativt förslag skulle därför kunna vara att inte upphäva förordningen, utan i stället förtydliga och anpassa den.

Länsstyrelsen tillstyrker förslagen i avsnitt 4.2.2 om att ett integrationsperspektiv ska integreras i vissa myndigheters ordinarie

verksamheter men bedömer att formuleringar i förslaget kan konkretiseras. Sammantaget ser Länsstyrelsen positivt på att myndigheter med anknytning till integrationspolitiska delmål ska beakta hur de kan minska skillnader i utfall mellan inrikes och utrikes födda kvinnor och män, och att det ska finnas underlag som främjar detta arbete. Utredningen beskriver att uppdrag bör vara konkreta, men Länsstyrelsen lyfter fram att; *"främja jämlikhet i levnadsvillkor och utfall mellan inrikes och utrikes födda kvinnor och män"* är en mer konkret formulering än att *"främja integrationen av utrikes födda kvinnor och män"*. På samma sätt blir formuleringen: *"beakta de konsekvenser som myndighetens beslut och verksamhet kan få för skillnader i livsvillkor mellan inrikes och utrikes födda"* mer konkret än att *"beakta de konsekvenser som myndighetens beslut och verksamhet kan få för integrationen av utrikes födda"*.

Länsstyrelsen bedömer även att ytterligare myndigheter har verksamheter som är kopplade till integrationen av utrikes födda. Exempel på sådana myndigheter är Boverket, Myndigheten för delaktighet och Barnombudsmannen.

4.3. Sektorsansvar införs för vissa myndigheter

Länsstyrelsen tillstyrker förslagen om sektorsansvar för vissa myndigheter och ser länsstyrelserna som en självklar och betydande samverkanspart för dessa.

För demokratisk integration av gruppen utrikes födda lyfts Samhällsorienteringen (SO) in som betydande; här vill länsstyrelsen lyfta att SO som den är reglerad idag har en betydligt mer avgränsad målgrupp, vilket kan behöva att ses över.

Social integration kan, precis som utredningen beskriver, inte inordnas inom en enskild myndighets ansvarsområde. Delmålet är brett i sin omfattning, övergripande i sin målformulering och med få indikatorer. Länsstyrelsens bedömning är att samordningen inom delmålet social integration förutsätter ett vidare utvecklingsarbete för att säkerställa samsyn och systematisk uppföljning. Länsstyrelsen förstår att delmålet social integration omfattar strukturella utfall som inte täcks av övriga delmål exempelvis bostad och hälsa men även trygghet, sociala kontakter och nätverk, och samhällets förebyggande insatser mot våld och utanförskap. Det breda delmålet förutsätter en aktiv samverkan mellan Socialstyrelsen och exempelvis Boverket, Folkhälsomyndigheten, MUCF, MFoF, MFD, Barnombudsmannen och länsstyrelserna för att effektivt stötta kommuner, regioner och civilsamhället i genomförandet av insatser. Det är avgörande att samverkan omfattar kommuner, utifrån deras centrala roll när det gäller insatser för integration av utrikes födda, vuxna som barn och

det är av stor vikt att civilsamhällets kunskaper och erfarenheter inhämtas och tillvaratas på lämpligt sätt.

4.4 Ett nationellt integrationsråd inrättas

Länsstyrelsen tillstyrker bildandet av ett nationellt integrationsråd där länsstyrelserna är representerade. De främsta uppgifterna för rådet bör vara att följa upp, utvärdera och analysera effekter av integrationen samt bistå med forsknings- och kunskapsunderlag som kan stödja aktörer i integrationsarbetet. Rådets uppdrag att bidra till kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan aktörer bör ske i nära samverkan med länsstyrelserna.

Invandring som resurs för regional utveckling bör avspeglas i vilken organisation som får uppdraget och hur det utformas. Mot bakgrund av att det är starkt fokus på arbetsmarknadsrelaterad integration kan det vara en lämpligt att det nationella rådet läggs hos Arbetsförmedlingen (AF). Dock har AF haft stora omorganiseringar och förändringar i uppdrag och det finns därför farhågor gällande både en lång startsträcka och rådets långsiktighet. Det är därför viktigt att rådet har långsiktig styrning på ledningsnivå och stabil finansiering. Tillväxtverket, Tillväxtanalys eller VINNOVA är möjliga kandidater för att hysa rådet, vilket skulle understryka invandringens roll i regional utveckling.

Länsstyrelsen anser att Diskrimineringsombudsmannen (DO) bör hållas utanför rådet. DO kan i stället, eventuellt tillsammans med Barnombudsmannen (BO), få en viktig stödjande roll gentemot rådet och dess tillhörande myndigheter. Diskriminering är ett av de stora hindren i samhället för en individs integration och etablering. Det behövs därför tydliga insatser för att motverka diskriminering och en myndighet som får ett särskilt ansvar för det. Länsstyrelsen betonar även vikten av att säkerställa att civilsamhällesaktörers kunskaper och erfarenheter inhämtas och tillvaratas, då de är viktiga röstbärare för målgrupperna och granskare av hur väl det offentliga tillgodoser förutsättningar för integration.

4.5 Breddad samverkan på regional nivå

Länsstyrelsen tillstyrker en breddad målgrupp och bredare samverkan. Förändringarna innebär möjligheter att arbeta mer behovsbaserat, utifrån att mottagandet är så pass lågt att det finns få individer att rikta insatser till, samtidigt som behovet kvarstår hos individer som befunnit sig här en längre tid, eller inte omfattas till följd av sin grund för bosättning.

Länsstyrelsens uppdrag med en breddad målgrupp och samverkan kan konkretiseras till att *utjämna skillnaderna mellan utrikes födda och inrikes*

födda och bidra till jämlika och jämställda uppväxt- och levnadsvillkor. Det ger en riktning och avgränsning för vilka insatser som ska genomföras och för vilka individer. Samtidigt anser Länsstyrelsen att frågan om hur detta kan genomföras även kan bli än tydligare och att Länsstyrelsen därför tydligt bör ges i uppdrag att leda regional samverkan gällande integrationsarbetet. Detta bör även avspeglas i formuleringen av tillägget i §5 förordningen (2017:868). Vår erfarenhet visar att konkreta formuleringar ger bättre förutsättningar för genomslag än uppdrag som övergripande hänvisar till nationella mål eller begrepp. Därför föreslår vi, utöver rådet på nationell nivå, att länsstyrelserna tydligt uppdras att leda regional samverkan av integrationsarbetet. Det nationella rådets uppdrag förutsätter god regional samverkan, där länsstyrelserna är en viktig part med uppbyggda forum och nätverk, kännedom om länen och uppdrag inom social hållbarhet och bostadsanalys.

Tvårsektoriell samverkan är avgörande, Länsstyrelsen har en bred verksamhet inriktad på att stötta kommuner och främja samverkan med civilsamhället. Verksamheten erbjuder stora möjligheter till synergier mellan integrationsuppdraget och andra områden som jämställdhet, barnrätt, funktionsrätt, mänskliga rättigheter, bostadsförsörjning, brottsförebyggande och mäns våld mot kvinnor men även inom andra områden.

Författningar kan behöva ses över och anpassas så att de överensstämmer med den breddade målgruppen och samverkan för Länsstyrelsens uppdrag, exempelvis förordningen (2016:1363). Även de statsbidrag (§37-37a) som Länsstyrelsen fördelar enligt förordning (2010:1122) kan behöva justeras om förslaget går igenom. En utökad målgrupp för statsbidragen har efterfrågats av flera kommuner och civilsamhällesaktörer för att bättre tillgodose de regionala behoven, och att tillmötesgå detta ger högre incitament för kommunerna för att utveckla sina verksamheter och integrationsinsatser.

4.6 En nationell strategi behövs för överblick och sammanhang

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om en sektorsövergripande integrationspolitisk strategi. En sådan strategi är viktig för att hålla ihop frågorna i ett brett perspektiv, särskilt i relation till jämställdhetspolitiska mål. Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att en nationell strategi skulle konkretisera och tydliggöra politikens inriktning. En strategi skulle även utgöra en god grund för att främja samverkan på regional nivå.

5. Uppföljning av integrationen

5.3 Statistiska centralbyrån bör ansvara för indikatorerna om integration

Om Statistiska centralbyrån (SCB) får i uppdrag att utveckla och genomföra en återkommande en Integrationsbarometer för att mäta den självupplevda integrationen hos utrikes födda bör SCB samråda med relevanta aktörer som representerar utrikes födda. Det är av vikt att utrikes födda kvinnor och män samt barn med utländsk bakgrund själva kommer till tals.

5.4 Indikatorer för integrationens fem prioriterade områden

Länsstyrelsen anser att det är viktigt att analyserna av utvecklingen inom delmålen fångar upp och mäter samhällets insatser. Utredningen fokuserar på individens skyldigheter och ansvar, få indikatorer fokuserar på stödet som ska möta upp individerna. Det är viktigt att indikatorerna som används för att följa upp målen också mäter att systemen håller god kvalitet och stödjer individens ansträngningar. Särskilt då myndigheters, kommuners och civilsamhällets resurser och insatser varierar geografiskt, vilket påverkar förutsättningarna för individerna som ska etablera sig. Arbetsförmedlingens minskade närvaro, minskade anslag och resurser hos kommuner och hos civila samhället, såväl hos folkbildningen som föreningslivet, påverkar möjligheten till inkludering och integration. Målen, indikatorerna och uppföljningen av integration bör därav även ske på samhälls nivå: vilka resurser, tjänster och strukturer som finns på olika platser och var det finns brister rörande individens förutsättning för etablering.

8. Förändrade ersättningar till nyanlända i etableringsprogrammet

8.2 Ett ersättningssystem som ger jämställda incitament och ökade drivkrafter att arbeta

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag i 8.2.1–8.2.5. Fler kan klara sig utan kompletterande försörjningsstöd, det blir mer möjligt och gynnsamt att arbeta om möjligheten finns och individualiserat etableringstillägg bidrar till ökad jämställdhet. Ett arbete under etableringsinsatser kan vara ett viktigt steg för att få in foten på arbetsmarknaden, påskynda språkinläring och kunskaper om den svenska arbetsmarknaden. Det bedömer vi som mycket viktigt utifrån de demografiska utmaningarna och det samtida arbetskraftsbehov som finns i norra Sverige.

Förslagen är i linje med CESCR-kommitténs rekommendationer om att indexera sociala förmåner och ersättningar för att säkerställa en tillräcklig levnadsstandard¹. Det kan också motverka barnfattigdom och utjämna ekonomiska skillnader mellan utrikes och inrikes födda personer. När personer har reella förutsättningar att försörja sig, kan kommunernas resurser riktas mer mot integrationsfrämjande åtgärder.

8.3 Uppdraget att avskaffa etableringstillägget och bostadsersättningen

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning om att inte ställa sig bakom ett avskaffande av etableringstillägget och bostadsersättningen. Levnadsstandarderna kan komma att försämrats för barnfamiljer och den ekonomiska skillnaden mellan inrikes och utrikes födda barn kan komma att öka. Det samtidigt som CESCR-kommittén rekommenderat målinriktade insatser för att motverka fattigdomen bland nyanlända.² Ur jämställdhetsperspektiv bedöms också förslaget kunna ha en negativ effekt på kvinnors deltagande i arbetsmarknaden. Ett avskaffande påverkar integrationen negativt för redan utsatta grupper och kan sammantaget bidra till minskad måluppfyllelse gällande integrationspolitiken. Det skulle också innebära en högre belastning för kommunerna, och Länsstyrelsen delar utredningens uppfattning att kommunernas socialtjänst snarare bör avlastas.

10. Konsekvenser av utredningens förslag och bedömningar

10.4 Konsekvenser för jämställdhet

Länsstyrelsen bedömer att ett flertal av förslagen har positiv bäring för jämställdhet, såsom förslaget om breddad målgrupp och utredarens bedömningar gällande ersättningar.

Att bredda målgruppen till utrikes födda kvinnor och män, och inte bara personer som söker skydd, gör att fler som flyttar till Sverige kan nå av information och ges möjlighet till integrationsfrämjande insatser. Det behövs riktade insatser för personer, särskilt kvinnor, som flyttar till Sverige via familjeanknytning, eftersom de ofta är beroende av anknytningspersonen och har lite kontakt med svenska myndigheter i början. Om denna målgrupp fångas upp av myndigheter i större

¹ Kommittén för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, Avslutande anmärkningar om Sveriges sjunde periodiska rapport, p. 27.c.

² Kommittén för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, Avslutande anmärkningar om Sveriges sjunde periodiska rapport, p. 27.c.

omfattning, genom information om exempelvis barnomsorg, arbetssökande, svenskstudier och stöd vid utsatthet, kan det bidra till att minska utsatthet samt främja en egen försörjning och delaktighet i samhället.

10.5 Konsekvenser för barn

Länsstyrelsen saknar analyser av konsekvenser för barns rättigheter med kopplingar till barnkonventionen och principen om barnets bästa. Det framgår inte om och i så fall på vilket sätt som utredningen har tagit del av barns åsikter och beaktat dessa vid bedömningarna, eller varför man inte funnit skäl att ta del av barns åsikter. Det har inte heller gjorts någon bedömning av om förslagen kan innebära risk för diskriminering av vissa grupper av barn och vilka överväganden som har gjorts i detta hänseende i prövningen av barns bästa.

Övriga synpunkter

Länsstyrelsen har noterat att det har budgeterats minskade anslag till 1:5 Näringslivsutveckling 2025–2027, där kooperativ utveckling ingår. Dessa anslag till kooperativ utveckling, socialt företagande och socialt entreprenörskap har stor betydelse för integrationen på arbetsmarknaden och för egen försörjning, särskilt för kvinnor med utländsk bakgrund. Länsstyrelsen ser därför en risk att minskade anslag inom 1:5 Näringslivsutveckling kan komma att påverka måluppfyllelsen inom integration negativt.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Helene Hellmark Knutsson med integrationsstrateg Lilian Sahlin som föredragande. I beredningen av ärendet har även ytterligare sakkunniga inom social hållbarhet medverkat.